

استانداردها و معیارهای تولید کتابهای آموزشی پیش دبستانی

بخش خصوصی، طرح «تاک» را با الگویی تازه اجرا می کند

یکی دیگر از کارگاه‌های برگزار شده دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی در حاشیه سی امین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، کارگاه آموزشی - تبیینی با موضوع «ویژگی کتاب‌های کار کودک - مربی دوره پیش دبستانی» بود. در این نشست که با حضور همکاران دفتر انتشارات سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و جمعی از پدیدآورندگان، مؤلفان و مدیران تألیف و ناشران آموزشی در دو بخش برگزار شد، درباره تولید کتاب‌های کمک آموزشی دوره پیش دبستانی بحث و تبادل نظر شد.

در ارزیابی را مدنظر قرار می‌دهد و در بخش دیگر به ایجاد راهکارهایی به منظور شناسایی کتاب‌های مناسب و معرفی آن‌ها برای بهره‌گیری دوره‌های پیش دبستانی می‌پردازد که از این رهگذر، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی نیز در جهت هم‌افزایی با هدف‌هایی که برای این دوره‌ها پیش‌بینی شده است، از نظرات دوستان استفاده می‌کند.

درباره طرح «تربیت اوان کودکی»

در ادامه این نشست، دکتر ابراهیم طلائی، رئیس سابق پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش و مدیر موسسه مطالعات کودک و والدگری ۰ تا ۶ سال، در رابطه با استانداردها و معیارهای تولید کتاب‌های آموزشی در حوزه ۰ تا ۶ سال و یا تولد تا ورود به دبستان گفت: «در دی‌ماه ۹۵ در مجلس شورای اسلامی قانونی تصویب شد با عنوان «قانون مدارس و مؤسسات غیرانتفاعی و غیردولتی». یک بند از آن به تربیت و آموزش پیش از دبستان مربوط است و به‌طور مشخص ذکر کرده است که برنامه‌ریزی محتوا و طراحی برنامه برعهده وزارت آموزش و پرورش است، ولی اجرا می‌تواند توسط بخش‌هایی از جمله بهزیستی، آموزش و پرورش، شهرداری و بخش‌هایی که

بخش اول

تبادل نظر با اهل نشر به منظور هم‌افزایی با اهداف آموزشی

در ابتدای جلسه، فریبا کیا، معاون دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی، با بیان اهمیت کار سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی گفت: «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی با مدیریت سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی بیش از شش دوره است که از فرصت برگزاری نمایشگاه بین‌المللی کتاب برای تشکیل نشست‌ها و کارگاه‌های آموزشی در راستای ایجاد تعامل لازم و شایسته بین بخش خصوصی و متولیان تولید محتوا برای مخاطبان آموزش و پرورش از ۶ تا ۱۸ سال و همچنین مخاطبان زیر ۶ سال و دوره‌های پیش دبستانی و کودک استفاده می‌کند. این نشست‌ها معمولاً براساس نیازسنجی‌های انجام شده در واحد بررسی محتوای کمک آموزشی دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی صورت می‌پذیرند.»

وی افزود: «این نشست در بخش اول نظرات کارشناسان و ارزیابان کتاب‌های کار مربی - کودک و مشکلات و مسائل آن

مهرماه ۹۶ اعلام کرد و گفت: «از دوستان خواهشمندم طرح و ایده خود را کامل و مفصل ارائه کنند و همه جوانب را بسنجند و کلی مطرح نکنند.»

آموزش پیش از دبستان کتاب نمی خواهد

در ادامه نشست، قربانی مقدم، عضو شورای مدنی مدارس کشور، پرسید: «آموزش و پرورش همه دروس به غیر از درس ورزش و همه رشته‌ها و علوم را به کتاب تبدیل کرده است. برای زیر ۶ سال بحث‌ها حسی و لمسی هستند، پس چرا باید بحث کتاب مطرح و آموزش‌ها به کتاب تبدیل شود؟ این تفکرات مبنایی هستند و به برنامه‌ریزی و مبنایی نظری نیاز دارند. اگر قرار باشد بر منوال همیشگی پیش برود، چه فرقی خواهد داشت؟» طلایی در پاسخ گفت: «من هم با شما موافق هستم. فقط برای اطلاع خدمتتان عرض کنم که از سال ۹۰ روی بحث مبنایی نظری ۰ تا ۶ سال شروع به کار کرده‌ایم. فلسفه تربیت اوان کودکی، روان‌شناسی اوان کودکی، جامعه‌شناسی کودک در ایران، کودکی در زرد کرمان، کودکی در آستانه و داده‌های ملی جمع‌آوری شدند و در طول چهار سال مطالعه‌ای طولی تحت عنوان «مطالعه کودکی در ایران» در مورد ۵۰۰ کودک ۳ تا ۱۳ ساله انجام شده است. اتفاقاً ما به شدت به دنبال محصولات غیرکتابی هستیم؛ یا به صورت رسانه دیجیتال یا بازی یا ابزار آموزشی. بخش خصوصی بازار و والد را بهتر از آموزش و پرورش می‌شناسد. به همین علت چارچوب فکری این بخش را با انگاره جدیدی طراحی خواهیم کرد.»

سپس هامون سبیطی، مدیر مسئول انجمن ناشران گفت: «ما همیشه طبق یک سنت فکری می‌اندیشیم و رفتار می‌کنیم. زمانی که صحبت از ناشران آموزشی می‌شود، همان ذهنیتی که شما فرمودید تصور می‌شود که تا حدی نیز قابل قبول است. آسیب‌شناسی آنچه شما از آن راضی نیستید، دغدغه ما نیز هست.»

کتاب را کنار نگذارید

خانم نوزادان، از مؤلفان، پیشنهاد داد: برای اجرای این طرح یک برنامه آزمایشی در گوشه‌ای از تهران یا شهرستان‌ها در نظر گرفته شود تا معایب پیدا و برطرف گردد.

وی خطاب به دکتر طلایی افزود: «شما خودتان با کتاب آموزش دیده و یاد گرفته‌اید. اگر ما فرهنگیان کتاب را کنار بگذاریم، اشتباه بزرگی کرده‌ایم؛ حتی برای مادران کم‌سواد و بی‌سواد می‌توان با زبانی ساده و روان نوشت تا مهارت کسب کنند.»

دکتر طلایی در پاسخ گفت: «من هم موافقم که این برنامه به صورت آزمایشی اجرا شود. لذا به این نکته توجه کنید که این

مهارت لازم برای ورود به بخش پیش از دبستان را دارند، انجام شود. برای اجرای این قانون، آموزش و پرورش قراردادی با دانشگاه تربیت مدرس منعقد کرده تا آن دانشگاه برنامه درسی ۰ تا ۶ سال را طراحی کند. بر این اساس طرحی به نام «تاک» (که مختصر شده تربیت اوان کودکی است) تهیه و نهادهای مراکز پژوهشی تحت همین عنوان راه‌اندازی کرد. معادل انگلیسی آن ECE است که دانشگاه تربیت مدرس ایران به‌طور تخصصی عضو این سازمان شده است.»

طلایی با ابراز نگرانی از ورود دولت به این موضوع گفت: «امید است که دوره ۰ تا ۶ سال فقط به دست بخش خصوصی سپرده شود، زیرا هرکجا دولت به موضوع ورود پیدا کرده و از دست بخش خصوصی و غیردولتی گرفته شده، مشکلاتی پیش آمده است؛ البته استانداردها باید توسط دولت و وزارت آموزش و پرورش تعیین و استخراج شوند و بخش خصوصی براساس آن‌ها اقدام کند.»

وی افزود: «فراخوانی هم داده شده است که بخش غیردولتی یعنی ناشران، متخصصان، NGOها و یا هر ارگان و بخشی که در حوزه ۰ تا ۶ فعالیت می‌کند، برای همکاری اعلام آمادگی کند تا با همکاری آن‌ها «تربیت اوان کودکی» با الگویی متفاوت از آنچه در حوزه ۰ تا ۱۸ سال جاری است طراحی شود؛ یعنی در واقع طرح موضوع اولیه با مشارکت بخش‌های غیردولتی شکل بگیرد.»

ابراهیم طلایی با بیان کلیت طرح از مدعوین خواست با اظهار نظر و هم‌فکری و ارائه نظرها و پیشنهادها نسبت به طراحی برنامه و تربیت مربیان آن، فضا و مکان مراکز پیش از دبستان و مهدکودک‌ها و نیز برنامه درسی مربی و بحث اقتصاد حوزه پیش‌دبستانی، مجریان طرح را یاری کنند تا همه بخش‌ها هم‌زمان آماده باشند و کل بسته یک جا آماده شود.

آموزش پیش از دبستان به شوهای آموزشی تبدیل نشود

وی با اشاره به ۳۰ ایده متفاوت که از بخش‌های گوناگون به سازمان رسیده‌اند گفت: «ایده‌های رسیده باید سامان‌دهی شوند. نباید اجازه داد حوزه ۰ تا ۶ سال هم به شوهای آموزشی و یک فعالیت بازاری تبدیل شود. از نظر بحث اقتصادی، اجرای این برنامه، تربیت مربی شایسته، تأمین مکان و فضا، و تولید محصولات همگی به پول نیاز دارند. هزینه‌های منابع مالی را یا باید دولت تقبل کند که میانگین سرانه آموزشی برای هر کودک این سن در دنیا سالانه حدود ۱۰ میلیون تومان است یا اینکه دولت باید در همان حوزه ۶ تا ۱۸ سال خودش فعالیت کند و به حوزه ۰ تا ۶ سال ورود پیدا نکند و بخش خصوصی آن را برعهده بگیرد و همه منابع آن را تأمین کند. در کنار آن باید اندیشید از چه فرمولی استفاده کنیم تا کودکان آسیب نبینند و آنچه در حوزه ۶ تا ۱۸ سال مشهود است، در حوزه ۰ تا ۶ سال اتفاق نیفتد.»

ابراهیم طلایی آخرین فرصت اعلام طرح‌ها و ایده‌ها را تا اول

مدارس ارائه می‌دهد. محتوای این مقطع را به طور قطع خود آموزش و پرورش تهیه می‌کند.

ناشر دیگری پرسید: «چرا کتاب‌های نامناسبی که سازمان پژوهش رد کرده است، در بازار وجود دارند در حالی که این کتاب‌ها فروش بالایی نیز دارند و حتی به چاپ دوم نیز رسیده‌اند؟»

فریبا کیا در جواب این سؤال گفت: «حق با شماست، ولی سازمان پژوهش متولی محتوا و نظارت است، استانداردها را تعیین می‌کند و در رابطه با پیش‌دبستانی به صورت غیرمتمرکز و متناسب با شرایط بومی فرهنگی هر استان و با محوریت راهنمای فعالیت که در شورای عالی به تصویب رسیده است عمل می‌کند. فروش و عرضه تولیدات نامناسب از حیطة وظایف سازمان پژوهش خارج است و ما هم می‌پذیریم که غیرقانونی است. بخش‌های نظارتی باید به کمک بیایند، البته تا زمانی که خود مربی یا والدین به آگاهی و باور نرسند که منابع آموزشی تولید شده مناسب نیستند، حتی بخش‌های نظارتی نیز نمی‌توانند کاری کنند.» وی افزود: «هر آنچه در مسیر اطلاع‌رسانی باشد، سازمان پژوهش سعی در انجام آن دارد؛ از جمله حضور شش ساله در نمایشگاه کتاب، برگزاری نشست‌ها و کارگاه‌ها، توزیع کتاب‌نامه و انتشار فهرستگان منابع آموزشی مناسب در سراسر ایران. هرچند قبول داریم کافی نیست، اما سعی در ارتقای آن داریم. همین نشست، گامی در جهت تعامل و رفع مسائل و مشکلات ناشران، مؤلفان و خانواده‌هاست. ما در بررسی کتاب‌های مناسب بین ۸۰۰ ناشر، مشاهده کردیم که بیش از ۷۰ درصد کتاب‌های مناسب متعلق به ۴۵ ناشر است. یک جلسه هم‌اندیشی با این ناشران برگزار کردیم. از سال گذشته فهرستگان به تمام مدارس ارسال می‌شود که رکوردی بالا در آگاهی بخشی و اطلاع‌رسانی محسوب می‌شود. منظور از عنوان «غیرمرتبط» نیز بخشی غیر مرتبط زمانی است که اغلب در همان مرحله ثبت کتاب غربالگری می‌شود؛ و کتاب‌هایی که چاپ اول همان سال یا یک‌سال قبل از آن نباشند، غیرمرتبط علمی یا مباحث تخصصی پیچیده، مثلاً مناسب دانشگاه باشند نه مدرسه، غیرمرتبط موضوعی عنوان می‌گیرند و مطلقاً به این معنا نیست که مناسب یا مفید نیستند؛ بلکه بدین معنی است که برای آن دوره مناسب نیستند.»

برنامه، فقط درسی نیست، بلکه برای کمک به مربی نیز هست. اجرای این طرح به‌عهدۀ بخش غیردولتی است و استانداردها رعایت می‌شود. توانایی کودکان در حل مسائل مشترک تفاوت دارد و این طبیعی است. روش رشد کردن بچه‌ها متفاوت است. استانداردسازی شایستگی مربی پیش از دبستان توسط آموزش و پرورش تعیین می‌شود. به همین علت در ابتدا عرض کردم که این طرح باید به‌صورت بسته اجرا و همه موارد برنامه‌ریزی شود.»

بخش دوم

دوره پیش‌دبستانی به‌صورت غیرمتمرکز برگزار می‌شود

در بخش دوم کارگاه، کارشناسان دوره پیش‌دبستانی دفتر تألیف، خانم‌ها فاضلی و قنبری، در رابطه با محورها و معیارهای تألیف کتاب کار مربی - کودک پیش‌دبستانی به بحث پرداختند. ابتدا رقیه قنبری در رابطه با رد شدن کتاب‌های کار کودک - مربی ارسالی به دفتر انتشارات گفت: «این کتاب‌ها براساس شاخص‌های عمومی و شاخص‌های اختصاصی بررسی و در معرض قضاوت داوران قرار می‌گیرند. اکثر کتاب‌ها در بخش شاخص‌های اختصاصی دچار مشکل هستند. ما یک کتاب راهنما به ناشران معرفی کرده‌ایم تا براساس آن بتوانند به تولید کتاب بپردازند.»

رقیه قنبری، کارشناس کتاب‌های دوره پیش‌دبستانی

در ادامه نشست فاضلی، دیگر کارشناس دفتر تألیف، از ناشرانی که کتاب‌هایشان رد شده است خواست در صورت تمایل به دانستن ایرادهای کتاب‌ها، فرم‌های ارزیابی را ببینند تا ایراد کار را دریابند.

یکی از ناشران در این زمینه گفت: «درخصوص ارزیابی معیارها،

ابعاد گوناگونی وجود دارد تا محتوایی برای دوره دبستان یا پیش از دبستان تنظیم شود و در اختیار نوآموزان قرار گیرد. در حال حاضر، متأسفانه خود ادارات آموزش و پرورش استان‌ها مجموعه‌هایی را تدوین و مدارس را مجبور به استفاده از آن‌ها کرده است. این محتواها واقعاً ضعیف‌اند و اصول کلی را رعایت نکرده‌اند، چطور می‌شود این محتواها اجبار و محتواهای دیگر رد شود؟»

شیرین فاضلی، کارشناس کتاب‌های دوره پیش‌دبستانی

شیرین فاضلی، کارشناس دفتر تألیف، در پاسخ گفت: پیش‌دبستانی تنها دوره‌ای است که به‌صورت غیرمتمرکز اداره می‌شود، نظام آموزش و پرورش برای دوره پیش‌دبستانی به این صورت است که هر استان محتوایی را برای این دوره تهیه و آن را به